

Oamk Journal

Oulun ammattikorkeakoulun julkaisuja

Tämä on alkuperäisen julkaisun rinnakkaistallenne. Rinnakkaistallenne saattaa erota alkuperäisestä sivutukseltaan ja painoasultaan.

This is an electronic reprint of the original publication. This version may differ from the original in pagination and typographic detail.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä/Please cite the original version:

Hoppu, P. 2023. "Tehdäänkö nopeasti vai käytetäänkö tietokonetta?" Musiikin ja tanssin toimijoiden kokemuksia digitalisaatiosta Oulun ammattikorkeakoulussa. Oamk Journal 86/2023. <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-597-241-5>

”Tehdäänkö nopeasti vai käytetäänkö tietokonetta?” Musiikin ja tanssin toimijoiden kokemuksia digitalisaatiosta Oulun ammattikorkeakoulussa

5.6.2023 - Hoppu Petri

Musiikki ja tanssi kuuluvat taidemuotoihin, joissa kehollisuus on kaiken toiminnan lähtökohdaksi. Nekään eivät voi väistää joka puolelta lähestyvää digitulvaa, ja näiden alojen koulutuksessa tämä tuo jatkuvaa haastetta, johon vastaaminen ei aina onnistu vaivatta. Digitalisaatio tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia, mutta samalla jatkuva uudistuminen ja uudelleen orientoituminen heikentävät toimijoiden jaksamista.

KUVA 1. Videomatriisi mahdollistaa monikamerajärjestelmän käytön Oamkin Tanssisali 3:ssa (kuva: Anssi Kirkonpelto).

Sisällys

[1 Johdanto](#)

[2 Ihminen digitalisaation pyörteissä](#)

[3 Musiikin ja tanssin toimijat](#)

[3.1 Kyvyt](#)

[3.2 Tiedot ja taidot](#)

[3.3 Tavoitteet ja motivaatio](#)

[3.4 Esteet, rajoitteet ja pakko](#)

[3.5 Mahdollisuudet](#)

[3.6 Arvot ja tunteet](#)

[4 Digiajan sankarit ja ajopuut](#)

[5 Demokratiaa ja läpinäkyvyyttä](#)

[Lähteet](#)

[1 Johdanto](#)

Raportti käsittelee Oulun ammattikorkeakoulun (Oamk) musiikin ja tanssin henkilökunnan ja opiskelijoiden näkemyksiä digitalisaatiosta toimijuuden näkökulmasta.

Musiikkipedagogin ja tanssinopettajan tutkinto-ohjelmat ovat olleet osa Oamkin Kulttuurialan yksikön opintotarjontaa, mutta vuonna 2023 ne siirtyvät uuteen Hyvinvoinnin ja kulttuurin osaamisalaan. Kulttuurialan koulutusta on ollut Oamkissa yli kahdenkymmenen vuoden ajan, ja sisällöltään koulutus muodostaa Suomessa ainutlaatuisen yhdistelmän. Vuosien aikana tutkinnot ja niiden sisällöt ovat vaihdelleet, mutta perusrakenne on pysynyt samana. Musiikin ja tanssin lisäksi Kulttuurialan yksikössä on toiminut myös viestinnän tutkinto-ohjelma, joka siirtyy organisaatiouudistuksessa ICT ja liiketoiminta -osaamisalaan.

Digitalisaatio on ollut arkipäivää Oamkin musiikin ja tanssin koulutuksissa jo vuosien ajan, mutta sen vaikutuksia ei ole aiemmin kartoitettu. Uudet järjestelmät, sovellukset ja laitteet ovat herättäneet paljon keskustelua, joka on ollut usein kriittistä. Raportin otsikko on peräisin juuri tällaisesta keskustelusta. Se heijastaa turhautumista, jota kehitys välillä väistämättä tuottaa. Toisaalta henkilökuntaa on ollut mukana useissa digitalisaatioon

liittyvissä hankkeissa ja tätä kautta myös kehittämisen näkökulma on vahvasti mukana alojen digitalisaatiossa.

Raportin taustalla olevan tutkimuksen toteutti Petri Hoppu osana SmartCampus-projektia syksyllä 2021. Tutkimuksen keskeisimmät kysymykset liittyvät mahdollisuuksien ja uhkien väliseen jännitteeseen sekä siihen liittyvään toimijuuden kokemukseen:

- Millaisia ovat henkilökunnan ja opiskelijoiden näkemykset digitalisaation tuomasta muutoksesta?
- Miten toimijuus toteutuu, kun digitaalisia laitteita, sovelluksia ja ympäristöjä otetaan käyttöön?
- Millaisia erilaisia horisontteja henkilökunnan ja opiskelijoiden digitalisaatioon liittyvästä kokemusmaailmasta on löydettävissä?

2 Ihminen digitalisaation pyörteissä

Digitalisaatio on käsite, joka kiertää yleisesti erilaisissa yhteiskunnallisissa keskusteluissa. Hollantilaisen kulttuuriteoreetikon Mieke Balin mukaan käsitteiden kulkeminen kontekstista toiseen muokkaa ja sopeuttaa niitä diskursiivisesti ja teoreettisesti. Näin myös digitalisaation käsite ja sen merkitykset nähdään hyvin eri tavoin riippuen käyttöyhteydestä, funktiosta ja käyttäjien taustaparadigmoista. [1]

Ekonomisti Juha Itkonen määrittelee digitalisaation yhtäältä tiedon tallentamisena, siirtämisenä ja käsittelynä tietokoneiden välityksellä ja toisaalta tieto- ja viestintätekniikan kehityksen mahdollistamana taloudellisena ja yhteiskunnallisena muutosprosessina. [2] Itkosen näkökulma on hyvin pitkälle tekninen ja kehitysuskoinen, ja siinä korostuu ajatus digitalisaatiosta erityisesti taloudellisia toimintoja mahdollistavana ilmiönä. Tämän kaltainen digioptimismi näkyy päätöksenteossa vahvasti. Siihen liittyy kuvaavasti digiloikan käsite, jolla viitataan nopeaan ja laaja-alaiseen, mitä erilaisimmille yhteiskunnan sektoreille ulottuvaan digitalisointiin ja sen hyödyntämiseen. [3]

Edellä esitetyn tapainen oletus digitalisaatiosta on myös kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen vuosina 2017 ja 2018 tekemässä kulttuurialan toimijoiden digitaalisen yleisötyön kehittämistarpeiden kartoituksessa. Digitalisaatio otetaan siinä annettuna ilman kriittistä tai kyseenalaistavaa näkökulmaa. Vaikka kyselyssä tiedusteltiin myös digitalisaatioon liittyviä uhkakuvia, itse käsitteen sisältö on lähtökohdiltaan positiivinen. [4]

Samankaltainen kritiikitön suhtautuminen näkyy myös korkeakoulujen Digivisio 2030 -hankkeessa. [5] Digitalisaatiota kuvataan ennen kaikkea välineenä, jonka käyttö voi olla tehokasta tai tehotonta. Toimijoiden asema nähdään suurelta osin homogeenisenä ja mahdollisuuksien oletetaan olevan kaikkien ulottuvilla. Uhkakuvat liittyvät tyypillisesti resurssien tai osaamisen puutteeseen, jotka voidaan korjata oikeanlaisilla toimenpiteillä. [6]

Digitalisaatiota on kuitenkin mahdollista tarkastella myös toisenlaisista näkökulmista. Digitalisaation valtasuhteita tarkastellessaan ranskalainen tutkija Jean-Christophe Noël korostaa, ettei valta läheskään aina liity väkivaltaan tai pakottamiseen, vaan vallankäytölle on tyypillistä se, että sen kautta voidaan suostutella ja taivutella ihmiset toimimaan vallanpitäjien haluamalla tavalla. Digitaalinen valta tai kybervalta on vallankäytön erityistapaus siinä mielessä, että sen vaikutus ylittää perinteiset valtiorajat ja sen kohteena ovat ainakin teoriassa kaikki digitaalisissa verkostoissa mukana olevat. [7]

Digital power is a complex and multi-faceted subject.

It is a power both conventional and network-based, liberating and controlling, shared and fragmented, asymmetrical and contained, fragile and transient, but which can bypass obstacles. It is continuing to evolve as people invent new practices. [7]

Digitalisaatio mahdollistaa poikkeuksellisen voimakkaan yhteiskunnallisen kehityksen ohjailun välineen niille toimijoille, joiden käsiin kybervalta annetaan. Toimijuuden dynamiikan muutokset ovat keskeisessä asemassa pohdittaessa demokratian säilymisen edellytyksiä digitalisoituvassa maailmassa.

Toimijuus tarkoittaa ihmisten kykyä muokata niitä olosuhteita, joissa he elävät. [8] Siinä yhdistyvät uskomusjärjestelmät, itsesäätelykyvyt ja sisäistetyt sosiokulttuuriset rakenteet, joiden kautta yksilö pystyy vaikuttamaan ympärillään oleviin toimintoihin. Toimijuuden ydinominaisuudet antavat ihmisille mahdollisuuden kehittää ja uudistaa itseään sekä sopeutua muutoksiin. [8] [9] [10]

Toimijuus ei ole pelkästään yksilön ominaisuus, vaan sen risteymissä tulevat esiin sekä rakenteiden kautta määritellyt todellisuuden jäsenyykset ja kategoriat että toimijoiden tilannekohtainen tiedonmuodostus ja sitä kautta kategorioiden uudelleen määrittely. Toimijuus kiinnittyy aina vahvasti tiettyyn ajalliseen ja tilalliseen kontekstiin, jossa yksilöiden tausta vaikuttaa voimakkaasti toimijuuden toteutumiseen. Kaikilla ei ole

samanlaisia mahdollisuuksia ottaa samalla tavalla haltuun vaikkapa uusia digitaalisia laitteita tai sovelluksia. [11] [12] [13]

Toimijuuden näkökulmasta huolestuttavin skenaario on, että sovellusten, ohjelmien ja laitteistojen tulva johtaa asiantuntijavaltaan ja inhimillisen toiminnan esineellistämiseen. Huomattava osa ihmisistä ei pysty vaikuttamaan muutoksen suuntaan eikä edes ymmärrä, mitä siinä pohjimmiltaan tapahtuu, koska heiltä on riisuttu toimijuuden mahdollisuus. [14] Toisaalta tunne toimijuuden menettämisestä liittyy myös esimerkiksi sosiaalisen median käyttöön ja sen hallintaan. Käyttäjien halu kuluttaa mediaa on usein ristiriidassa heidän suunnitelmiansa tai tavoitteidensa kanssa, eivätkä he pysty usein vastustamaan tätä halua. Hallinnan menetys on avaintekijä monissa teknologian käytön tutkimuksissa. [15]

Monet viimeaikaiset tutkimukset osoittavat myös, etteivät erilaiset laitteet ja sovellukset ainoastaan helpota ihmisten elämää, vaan ne mahdollistavat myös ihmisten valvonnan monella eri tasolla. [16] [17] Tiedon tuottaminen ja soveltaminen riippuvat toimijoiden välisestä sosiaalisesta vuorovaikutuksesta ja sosiaalisista käytännöistä, ja digitalisaatio muuttaa kykyämme työskennellä tiedon parissa ja sitä hyödyntäen. Mahdollisuudet ovat toki valtavat, mutta samoin ovat riskit. Henkilökohtainen digitaalinen tieto ei koskaan ole pelkästään henkilökohtaista, vaan ihmistä koskevan tiedon kasautuminen massadataksi (big data) vaikuttaa yksilön toimijuuteen ja jopa kehollisuuteen. [18]

Digitalisaatioon liittyvästä ristiriidasta kertoo se, että kun ihmisistä kertyy tietoa digitaalisiin ympäristöihin, samanaikaisesti ainakin joidenkin ihmisten pääsy erilaisiin digitaalisiin sisältöihin vaikeutuu. Meri-Tuulia Kaarakaisen ja Loretta Saikkosen laajassa kyselytutkimuksessa ilmeni, että eriarvoisuus digitaalisten ratkaisujen käyttömahdollisuuksissa on kasvussa suomalaisten nuorten keskuudessa. Vaikka saavutettavuutta korostetaan nykyään voimakkaasti, kohdistuu keskustelu yksipuolisesti verkkopalvelujen tekniseen saavutettavuuteen. Tutkijoiden näkemyksen mukaan on tärkeää huomioida paremmin myös kognitiivinen ja sosiaalinen saavutettavuus, jotta voidaan ehkäistä digitaalista syrjäytymistä aikuisiällä. [13]

Tutkijat Hanna Teräs, Marko Teräs ja Juha Suoranta puolestaan tarkastelevat korkeakouluopettajien kokemuksia digitalisaatiosta. Heidän mukaansa alun optimismi ja innostus digitalisaatiota kohtaan on hiipunut, kun kehitys on johtanut byrokratian kasvuun ja opettajien toimijuuden heikentymiseen. Opettajat kokevat, että heidän mahdollisuutensa vaikuttaa siihen, miten digitalisaatio kytkeytyy heidän työhönsä, ovat heikentyneet. Tutkijat

pitävät tärkeänä, että opettajilla on mahdollisuus osallistua digitalisaatiota koskevaan keskusteluun niin paikallisella kuin globaalilla tasolla. Muutoksen saamiseksi he suosittelivat työpaikkademokratian ja päätöksenteon läpinäkyvyyden vahvistamista. [19]

Edellä esitetyn perusteella digitalisaation valtakeskustelussa on syytä korostaa seikkoja, jotka vahvistavat toimijoiden hallinnan tunnetta ja kokemusta siitä, että heillä on konkreettisia mahdollisuuksia vaikuttaa digitalisaation tuomiin muutoksiin. Tutkijat Toril Aagaard ja Andreas Lund tarkastelevat digitalisaatiota korkeakouluympäristöissä, ja heidän mukaansa toimijuudella on ratkaiseva merkitys siinä, mitä muotoja digitalisaatio saa ja millaisia koulutuksellisia päämääriä se palvelee. Tässä yhteydessä muutostoimijuus (transformative agency) on keskeistä. Aidon muutostoimijuuden toteutuminen edellyttää vastavuoroisuutta ja vuorovaikutusta yksilön ja häntä ympäröivien kollektiivisten rakenteiden välillä ja sitä, että yksilöllä on käytettävissään materiaalisia, diskursiivisia ja symbolisia resursseja itseään koskevan muutoksen hallintaan. Aagaard ja Lund pitävät muutostoimijuutta välttämättömänä, koska digitalisaatiolla on merkittäviä epistemologisia seurauksia kaikille korkeakouluympäristöissä toimiville. [16]

Myös tämän tutkimuksen kannalta muutostoimijuuden käsite on keskeisessä asemassa digitalisaatioon liittyvien kokemushorisonttien ymmärtämisessä. Tutkimuksessa korostuu toimijoiden näkökulma, kun taas pelkkä digitalisaation hyötyulottuvuus on jätetty tietoisesti pois. Digimaailman ilmiöitä tarkastellaan aina osana arkitodellisuutta eli sitä jokapäiväistä elämismailmaa, jossa tutkimukseen osallistuneet opiskelijat ja opettajat kohtaavat laajentuvan digitalisaation haluavat he sitä tai eivät. Kokemushorisonttien analyysin pohjalta tutkimuksessa hahmotetaan toimijuuden ideaalityyppejä, joiden avulla avataan toimijoiden suhdetta digitalisaatioon ja sen tuomaan muutokseen työssä ja opinnoissa.

[3 Musiikin ja tanssin toimijat](#)

Tutkimusaineisto koottiin kolmen teemahaastattelun ja Oamkin musiikin ja tanssin alojen henkilökunnalle ja opiskelijoille suunnatun Webropol-kyselyn avulla. Haastattelut toimivat tutkimuksen eksploraatiivisena vaiheena (ks. [20]), ja ne toteutettiin lokakuussa 2021 ja kysely saman vuoden marras-joulukuussa. Haastateltavina olivat Jussi Tuohino, Ismo Hintsala ja Anssi Kirkonpelto Kulttuurialan yksiköstä.

Teemahaastattelun runko muodostui neljästä pääteemasta: laitteisto ja ohjelmistot, kokemukset eri näkökulmista, suhde perinteiseen opetukseen sekä kehittämisen

näkökulmat (ks. [21]). Nämä jakaantuivat edelleen neljääntoista alateemaan. Haastatteluaineiston analyysi tapahtui kriittisen lähiluvun kautta (ks. [22]), minkä pohjalta rakennettiin laajemmalle joukolle suunnattu kysely. Samalla tutkimuskysymykset hahmottuivat lopulliseen muotoonsa. Kysely koostui kahdeksastatoista pääkohdasta, joista osa oli avoimia ja osa strukturoituja kysymyksiä. Lisäksi mukana oli kahdentoista digitaitoja koskevan väitteen ryhmä, jota pyydettiin arvioimaan viisiportaisella asteikolla (täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä).

Kyselyyn vastasi 53 henkilöä, ja vastausprosentti oli 28. Vastaaajista 55 prosenttia oli musiikin ja 45 prosenttia tanssin puolelta. Henkilökuntaan kuului 23 prosenttia ja opiskelijoihin 77 prosenttia vastaajista. Tanssin toimijoilta vastauksia tuli suhteessa hieman enemmän kuin musiikin puolelta ja samoin henkilökunnalta suhteessa enemmän kuin opiskelijoilta, mutta erot eivät ole suuria. Kysely toteutettiin anonyymina, ja anonyymiteetin varmistamiseksi siinä ei kysytty vastaajan ikää, sukupuolta tai muita tutkimukseen liittymättömiä tietoja. Myös kyselyn ensimmäisen vaiheen analyysi tapahtui kriittistä lähilukua käyttäen, minkä jälkeen sekä haastattelu- että kyselyaineiston analyysi jatkui sisällönanalyysinä. Sisällönanalyysin pohjana olivat teoriaohjaavasti tutkija Jyrki Jyrkämän toimijuuden modaliteetit: analyysiyksiköt nousivat aineistosta lähiluvun kautta, mutta Jyrkämän malli ohjasi niiden ryhmittelyä ja erityisesti tulkintaa. [12] [23]

Jyrkämän kategoriat perustuvat ranskalaisen semiootikko Algirdas Greimasin ajatukseen kuudesta toiminnan modaliteetista [24]. Jyrkämän mallissa toimijuuden modaliteetteja ovat kykeneminen, osaaminen, haluaminen, täytyminen, voiminen ja tunteminen. Jyrkämä korostaa toimijuuden muotoutumista ja uusiutumista modaalisten ulottuvuuksien yhteen kietoutuvana prosessina ja sen kokonaisdynamiikkana.

Seuraavaksi analyysituloksia tarkastellaan näiden modaliteettien kautta. Analyysin painopiste on kyselyn vastauksissa, mutta joissain tapauksissa haastatteluaineisto täydentää niitä. Modaliteetit eivät ole toisiaan poissulkevia kategorioita, vaan jotkut kyselyn osat voivat liittyä kahteen tai useempaa näistä. Käytännön syistä analyysi on kuitenkin rajattu kunkin kysymyksen kohdalla vain yhteen modaliteettiin.

3.1 Kyvyt

Jyrkämän mallissa kykeneminen viittaa fyysisiin ja psyykkisiin kykyihin sekä tilanteiden mukaan ja iän myötä muuttuvaan henkilökohtaiseen toimintakykyyn. Kyselyn vastaajien

arviot kyvyistään oppia digitaalisten laitteiden ja sovellusten käyttöä olivat erittäin positiivisia.

Noin puolet vastaajista oli samaa mieltä ja 12–16 prosenttia täysin samaa mieltä väitteistä, että uusien digitaalisten ohjelmien ja sovellusten (taulukko 1) ja toisaalta laitteiden käytön oppiminen ja omaksuminen (taulukko 2) on heille helppoa. Vain 4–6 prosenttia oli väitteistä täysin eri mieltä. Merkittäviä eroja ei ollut yhtäältä tanssin ja musiikin toimijoiden ja toisaalta opiskelijoiden ja henkilökunnan välillä, vaan tulokset olivat hyvin samansuuntaisia myös eri vastaajaryhmiä tarkasteltaessa.

TAULUKKO 1. Minun on helppo oppia ja omaksua uusien digitaalisten ohjelmien ja sovellusten käyttöä (1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin sama mieltä, n = 51).

1	2	3	4	5
6 %	10 %	22 %	47 %	16 %

TAULUKKO 2. Minun on helppo oppia ja omaksua uusien digitaalisten laitteiden käyttöä (1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin sama mieltä, n = 52).

1	2	3	4	5
4 %	12 %	23 %	50 %	12 %

Vapaamuotoiset vastaukset antoivat kuitenkin jossain määrin monimuotoisemman kuvan kykenemisen ulottuvuuksista. Vaikka omat kyvyt koettiin valtaosin riittäviksi, alustojen ja sovellusten runsas määrä ja nopea muuttuminen lisäävät kuormitusta.

Useammassa kommentissa tuli esille toive siitä, että digitaaliset ympäristöt olisivat selkeämpiä ja yksinkertaisempia, ja niiden vaihtuvuus olisi vähäisempää:

Digitaalinen kehitys on väistämätön ja sen tarkoitus on helpottaa ja monipuolistaa elämää. Kuitenkin koen, että erilaisia ympäristöjä, alustoja ja kanavia on niin paljon, etten pysy mukana, vaikka olen nuori ja oppivainen.

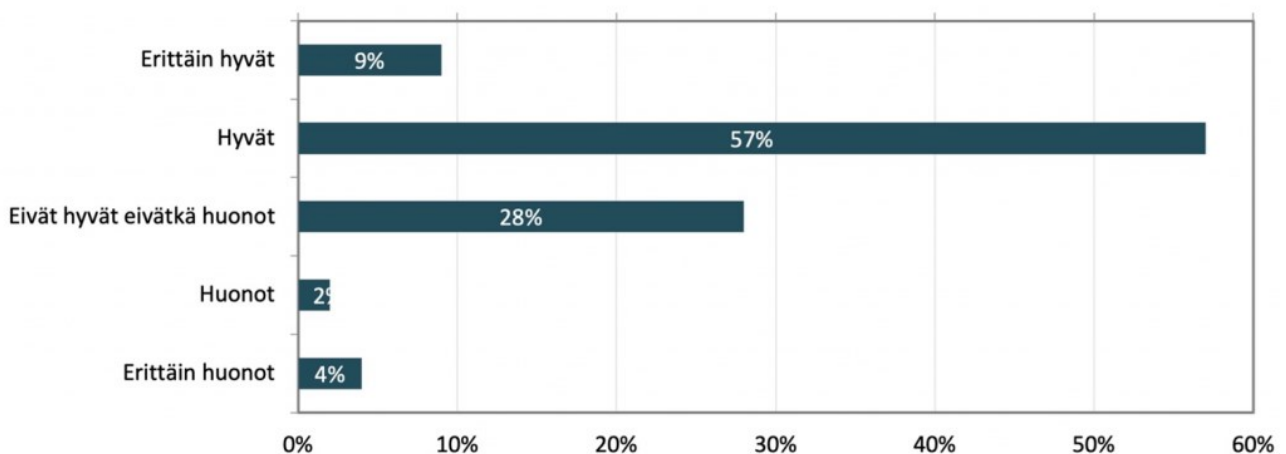
Alustojen määrä hämää minua. En usko, että olisi välttämättä pakko käyttää niin montaa eri alustaa opiskeluissa, en näe suurta syytä sille, lähinnä monimutkaistaa asioita aivan turhaan.

Moitetta tuli myös digitaalisten alojen asiantuntijoiden kielenkäytölle, jonka nähtiin sisältävän liikaa vaikeasti ymmärrettävää erikoissanastoa: ”Monesti digitaitoja opettavat käyttävät paljon digisanastoa opettaessaan, jolloin moni putoaa heti kärryiltä.”

Kyvykkyyden näkökulmasta vastaajien kokemukset omasta toimijuudestaan olivat ristiriitaisia. Oma oppimiskyky nähtiin yleensä hyvänä, mutta oppimis- ja työskentelyympäristön ei katsottu tarjoavan sille parhaita mahdollisia olosuhteita, mikä aiheutti turhautumista ja jopa välinpitämättömyyttä. Jatkuva muutos ja puutteellinen infrastruktuuri vieraannuttavat.

3.2 Tiedot ja taidot

Osaamisen modaaliteettiin kuuluvat tiedot ja taidot pysyvänä ja hankittuna osaamisena. Kyselyn vastaajien selvä enemmistö piti digitaitojaan hyvinä (57 %) tai erittäin hyvinä (9 %), kun taas huonoina tai erittäin huonoina niitä piti ainoastaan 6 prosenttia (kuvio 1). Reilu neljännes arvioi digitaitonsa keskitasoisiksi.

KUVIO 1. Vastaajien käsitykset digitaalisista taidoistaan (n=53).

Erot musiikin ja tanssin tai opiskelijoiden ja henkilökunnan välillä eivät olleet merkittäviä, vaan yleinen kuva digitaalisesta osaamisesta oli tasainen ja yhtäläinen.

Seuraava kommentti kuvaa hyvin enemmistön näkemyksiä:

En pidä itseäni

mitenkään erityisen ”digitalisoituneena” opettajana, mutta perustaidot on hallussa ja etäopetus onnistuu niin kahden kesken kuin isolla porukalla ja myös hybriditilaisuudet, eli että paikalla on sekä liveinä porukkaa ja osa osallistuu ison telkkarin kautta. Ääni tulee PA:sta tai muusta kunnollisesta äänentoistojärjestelmästä, niin onnistuu järjestää itsenäisesti. Riittävät perustaidot

löytyy, ja oikeat puhelinnumerot jos menee sormi suuhun.

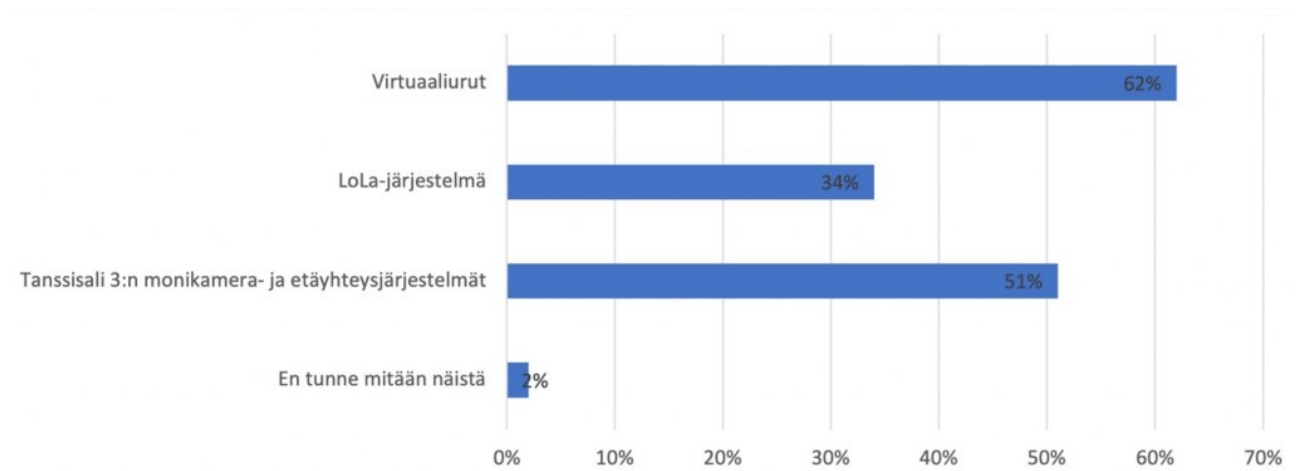
Oppimisalustojen käytön voidaan nähdä heijastavan tietoja ja taitoja, vaikka kyselyssä kysyttiin pelkästään sitä, mitä vastaajat käyttävät, eikä sitä, mitä he osaavat käyttää. Vastaajien enemmistö kertoi käyttävänsä työssään tai opinnoissaan Moodlea, kun taas muiden oppimisalustojen käyttö oli vähäisempää (taulukko 3). Poikkeuksensa oli tosin OneDrive, jossa vastausten jakauma oli melko tasainen. Itse asiassa OneDrive-vaihtoehdossa oli Moodlea enemmän vastauksia kohdassa ”erittäin paljon”, mutta toisaalta yli kolmannes ilmoitti, ettei käytä sitä ollenkaan tai lähes ollenkaan. Moodle-vaihtoehdossa näin vastasi reilu viidennes. Vastausten mediaanit paljastavat erot selkeimmin, sillä Moodlella se on 4, OneDrivessa 3 ja muissa joko 1 tai 2.

TAULUKKO 3. Oppimisalustojen käyttö (1 = en käytä ollenkaan, 2 = harvemmin kuin kerran viikossa, 3 = 1-2 päivänä viikossa, 4 = 3-4 päivänä viikossa, 5 = 5-7 päivänä viikossa, n = 53).

	1	2	3	4	5	Mediaani
Moodle	6 %	15 %	21 %	45 %	13 %	4
OneNote	55 %	32 %	6 %	0 %	8 %	1
Google Classromm	70 %	17 %	11 %	2 %	0 %	1
OneDrive	8 %	26 %	25 %	15 %	26 %	3
Google Drive	21 %	47 %	11 %	9 %	11 %	2
Teams (muu kuin videopalaveri-käytäntö)	40 %	26 %	21 %	9 %	4 %	2

On mielenkiintoista, että tiedot ja taidot ovat hyvällä tasolla ennen kaikkea henkilökohtaista ympäristöä ja työskentelyä tarkasteltaessa, kun taas Kulttuurialan yksikön sisällä tapahtuvat digitaaliset innovaatiot ja kokeilut eivät ole laajasti tunnettuja. Lähes kaksi

kolmasosaa tunsi tai oli kuullut puhuttavan virtuaaliuruista, mutta tanssin monikamera- ja etäyhteysjärjestelmän tunsi vain noin puolet ja LoLa-järjestelmän (Low Latency) reilu kolmannes (kuvio 2).

KUVIO 2. Yksikön digitaalisten toimintojen tunnettuus (n = 53).

Virtuaaliuruilla tarkoitetaan digitaalisesti ohjattavia urkuja, ja LoLa (kuva 2) puolestaan viittaa tekniikkaan, joka mahdollistaa verkon kautta tapahtuvan reaaliaikaisen yhteistyön suurilla etäisyyksillä ilman havaittavaa viivettä. Tanssin etäyhteysjärjestelmän ja virtuaaliurkujen tunnettuus jakaantui vahvasti alan mukaan, mutta LoLassa hajontaa oli enemmän. Viimeksi mainittuun vaikuttaa se, että järjestelmän kokeiluissa on ollut mukana sekä muusikoita että tanssijoita vuodesta 2019 lähtien.

KUVA 2. Oamkin ja Oulun yliopiston KanTaMus-hankkeessa hyödynnettiin LoLa-tekniikkaa pääkaupunkiseudun kansanmuusikoiden ja -tanssijoiden kanssa tehdyssä Kaukomielet-projektissa lukuvuoden 2022–2023 aikana (kuva: Aale Luusua).

Tietämiseen ja taitoihin liittyvät vastaukset antavat kaikista modaliteeteista ehkä yhtenäisimmän kuvan siitä, miten eri henkilöt näkevät oman toimintansa mahdollisuudet. Selvä enemmistö vastaajista oli sitä mieltä, että heillä on vahva pohja digitaalisten ratkaisujen käyttämiseen. Vastaukset heijastavat sitä, että digitaalisuus on jatkuvasti läsnä niin henkilökunnan kuin opiskelijoidenkin arjessa, joten yleisesti on saavutettu hyvä digitaalisten rutiinien taso arkitoiminoissa.

Valtaosa käyttää samoja oppimisalustoja ja etäyhteyssovelluksia. Tämä on luonnollista, kun käytetään yhteisesti sovittuja sovelluksia Oamkin kontekstissa.

Toisaalta voidaan olettaa, että digitaalisten taitojen kokeminen yleisesti hyvänä liittyy arkirutiinien keskittymiseen vain tiettyihin digitaalisiin ratkaisuihin. Yhtenäisyys ja selkeys vaikuttaisivat luovan varmuutta ja ehkä myös turvallisuutta. Arkirutiinien ulkopuolella olevat digitaaliset toiminnot, kuten LoLa tai virtuaaliurut, herättävät vähemmän kiinnostusta.

3.3 Tavoitteet ja motivaatio

Haluaminen pitää sisällään motivaation, tahtomisen, päämäärät ja tavoitteet. Verrattaessa tietoihin ja taitoihin vastaajien näkemykset ovat tässä modaliteetissa melkein päinvastaiset. Lähes puolet vastaajista oli eri mieltä tai täysin eri mieltä väitteen ”tutustun aktiivisesti uusiin digitaalisiin ratkaisuihin alallani” kanssa (taulukko 4). Vain 4 prosenttia oli täysin samaa mieltä.

TAULUKKO 4. Tutustun aktiivisesti uusiin digitaalisiin ratkaisuihin alallani (1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin sama mieltä, n = 50).

1	2	3	4	5
26 %	22 %	38 %	10 %	4 %

Jo aiemmin esiin tullut digitaalisten ympäristöjen nopea vaihtuvuus on todennäköisesti yksi merkittävimmistä motivaation vähentäjistä:

Digitaaliset ilmiöt tulevat

ja menevät nopeasti, joten kaikkeen ei aina ole resursseja lähteä mukaan. Tällainen tempoilu aiheuttaa digivälinpitämättömyyttä, jossa yksilö ei aina jaksaa perehtyä uusimpiin kotkotuksiin, kun tietää että kohta tulee uusi tai muotioikku menee ohi.

Tuntuu, että itse on vastuussa uusien digitaalisten asioiden opettelusta ja käytöstä. Tämä tarkoittaa sitä, että myös eri käyttövariaatioita syntyy paljon ja lopulta kaikki käyttävät vähän kaikkea toisella kädellä.

Osa digitaalisista ympäristöistä helpottaa opiskelua ja työntekoa, mielestäni meillä on tällä hetkellä hyvä balanssi opiskelussa. Välillä tosin on haasteita laitteiden ja sovellusten käytön omaksumisessa.

On ymmärrettävää, että musiikin ja tanssin toimijat haluavat keskittyä ennen kaikkea omaan alaansa ja sen osaamisen kehittämiseen. Vaikka digitaalisuus nähdään pääosin myönteisenä, jatkuva uuteen perehtyminen ja uuden opettelu itselle vieraisissa ympäristöissä on kuluttavaa varsinkin, kun vastuu uusien ratkaisujen omaksumisesta on aina viime kädessä yksilön harteilla.

Toisaalta vastaajien joukossa oli myös niitä, joille tämä ei ole ongelma, vaan motivaatio digitaalisiin ilmiöihin perehtymisessä on korkea:

Suhtaudun digitaalisuuteen

positiivisesti ja olen kiinnostunut sen tuomista uusista mahdollisuuksista. Myös etäyhteyden ja livetilanteen raja on mielenkiintoinen ilmiö. Mielestäni digitaalisuus rikastuttaa kokemuksiamme ja mahdollisuuksiamme.

Erittäin suuri osa vastaajista halusi koulutusta tai henkilökohtaista opastusta ottaessaan käyttöön uusia digitaalisia ratkaisuja (taulukko 5). Vain 10 prosenttia ei kokenut tällaista tarpeelliseksi. Vielä useampi piti opasvideoita hyödyllisinä (taulukko 6), mutta vastausten erot näiden kahden väitteen välillä eivät olleet suuria.

TAULUKKO 5. Ottaessani käyttöön uusia laitteita, ohjelmia tai sovelluksia haluan, että saan niihin live-koulutusta tai henkilökohtaista opastusta (1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin sama mieltä, n = 52).

1	2	3	4	5
10 %	23 %	23 %	27 %	17 %

TAULUKKO 6. Koen, että opasvideoista on minulle hyötyä, kun opettelen laitteiden, ohjelmien ja sovellusten käyttöä (1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin sama mieltä, n = 52).

1	2	3	4	5
8 %	12 %	25 %	44 %	12 %

Vajaa viidennes vastaajista oli samaa tai täysin samaa mieltä väitteestä, etteivät he ole koskaan saaneet riittävää opastusta digitaalisten ratkaisujen käyttöön (taulukko 7). Tämä vaikuttaisi osoittavan sen, että koulutusta on saatavilla kohtuullisen hyvin, mutta täysin tyytyväisiä siihen ei olla.

TAULUKKO 7. En ole missään vaiheessa opintojani ja/tai työtäni saanut riittävää opastusta digitaalisten välineiden käyttöön (1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin sama mieltä, n = 52).

1	2	3	4	5
17 %	40 %	25 %	10 %	8 %

Kokonaisuudessaan vastaukset heijastivat toivetta siitä, että digitaalisia ratkaisuja otettaessa käyttöön mietittäisiin myös niiden toimintaa käyttäjän kannalta eri tilanteissa:

Kaipaen edelleen käytännön esimerkkejä siitä, miten digitaalisia järjestelmiä käytetään pedagogisesti perustellulla ja monipuolisella tavalla. Tällaisia saattaa olla nykyisin tarjolla, mutta työaika ei riitä perehtymään niihin.

Tässä mielessä Oamkin HOPEDI-hanke on askel oikeaan suuntaan, koska siinä huomio kohdistuu digitaalisiin pedagogisiin malleihin ja oppimisympäristöihin sekä näihin liittyviin hyviin käytäntöihin, joita välitetään opettajille ja opiskelijoille. [25] Parhaimmatkaan käytännöt eivät kuitenkaan pysty ratkaisemaan ongelmia, jotka liittyvät digitaalisten ratkaisujen nopeaan vaihtumiseen ja sitä seuraavaan yksilötason kuormittumiseen. Kun omat resurssit eivät riitä, motivaatiota on vaikea pitää yllä ja digitalisaation tavoitteet ja päämäärät jäävät epäselviksi ainakin yksilötasolla.

3.4 Esteet, rajoitteet ja pakko

Täytyminen tuo esiin toimintaan liittyvät vaatimukset, pakot, esteet ja rajoitukset. Lähes kolmannes vastaajista kertoi olevansa joko samaa mieltä tai täysin samaa mieltä väitteen kanssa, jonka mukaan he käyttävät digitaalisia laitteita, ohjelmia ja sovelluksia vain, koska heidän on pakko (taulukko 8). Tämä on ristiriidassa sen kanssa, että digitaitoja piti huonoina tai erittäin huonoina vain muutama prosentti vastaajista, mutta selvästi kyse on eri asiasta nimenomaan toimijuuden näkökulmasta. Kun lisäksi huomioidaan se, että vain alle viidennes oli täysin eri mieltä tästä varsin jyrkästä väitteestä, kyse täytyy olla merkittävästä seikasta digitaalisen todellisuuden hallinnan kannalta.

TAULUKKO 8. Käytän digitaalisia laitteita, ohjelmia ja sovelluksia vain, koska minun on pakko tehdä niin (1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin sama mieltä, n=51).

1	2	3	4	5
18 %	22 %	29 %	22 %	10 %

Hyvin samankaltaisesti reagoitiin väitteeseen, että oma työ tai opiskelu sujuvat sitä paremmin mitä vähemmän niihin sisältyy digitalisaatiota (taulukko 9). Tässä painotus on jossain määrin voimakkaampi täysin samaa mieltä olevien puolella.

TAULUKKO 9. Työni ja/tai opiskeluni sujuvat sitä paremmin mitä vähemmän minun tarvitsee käyttää digitaalisia laitteita, ohjelmia tai sovelluksia (1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin sama mieltä, n = 53).

1	2	3	4	5
19 %	30 %	21 %	17 %	13 %

Vähemmistö, mutta silti merkittävä osa vastaajista, näyttäisi kokevan digitalisaation pakkona, johon on vain alistuttava, koska vaihtoehtoja ei ole. Toki suurempi osa vastaajista oli eri mieltä kyseisistä väitteistä, mutta koska digitaalisuus on nykyään läsnä kaikessa toiminnassa, siihen liittyvä näinkin yleinen pakon tunne on yllättävä. Kuitenkin monien muiden kysymysten vastauksissa suhtautuminen digitaalisiin ratkaisuihin oli selvästi positiivisempi, joten tässäkin ei ole välttämättä kyse digitalisaation vastustamisesta, vaan siihen liittyvistä negatiivisista kokemuksista. Taustalla on todennäköisesti monia erilaisia seikkoja, jotka ovat tulleet esiin jo aiemmissa modalityteissa. Kokonaisuudessaan tässä tuskin on kyse laajasta muutosvastarinnasta digitalisaatiota kohtaan.

Toisaalta myös tilat ja laitteisto rajoittavat kykyä käyttää digitalisaation mahdollisuuksia, vaikka siihen olisikin halukkuutta:

Musiikin opiskelu

etäyhteyksin vaatii opettajilta parempia laitteita ja käyttökoulutusta.

Etäopetuksessa haastavaa on ollut se, ettei kampuksella ole riittävästi tiloja opiskelijoille. Usein olemme joutuneet lähiopetuksen jälkeen vartin tauon aikana kiertämään koko kampuksen, kun olemme etsineet sopivaa, hiljaista paikkaa etäopetukseen osallistumista varten. Hybridi toimii vain jos kampuksella on tila sitä varten varattuna paikanpäällä oleville opiskelijoille.

Myös haastatteluissa korostui se, että infrastruktuurin on oltava kunnossa, jotta kehitystyötä voidaan tehdä. Esimerkiksi tanssilaboratorion kehittämistä rajoittaa se, etteivät laitteet ja ohjelmistot ole riittävän laadukkaita. Käytön mahdollisuuksia rajoittaa puolestaan se, ettei ole mahdollista saada riittävän toimivia ja yksinkertaisia ratkaisuja.

LoLaan liittyvät esteet ovat osin sellaisia, joihin oppilaitokset puitteissa ei löydy nopeita ratkaisuja. Toisaalta korkeakoulujen tietoverkko itsessään tarjoaa mahdollisuuden kokeiluille, jotka onnistuisivat vain harvassa yhtä laajassa verkkoympäristössä.

Kyselyn ja haastattelun tulokset viittaavat siihen, että digitalisaation olosuhteet eivät aina ole sitä mitä halutaan, ja toisaalta yksilötason halukkuus muutoksiin vaihtelee voimakkaasti. Myös tämän modaliteetin vastauksissa oli havaittavissa esteiden ja pakon synnyttämää turhautumista, jonka takana on usein puutteellinen infrastruktuuri. Pakon tunne syntyy siitä, ettei toimijalla ole yleensä mahdollista vaikuttaa näihin eikä digitaalisille ratkaisuille ole vaihtoehtoja.

3.5 Mahdollisuudet

Erilaisiin tilanteisiin ja niiden rakenteisiin liittyvät mahdollisuudet tulivat esiin voimisen modaliteetissa. Yleisellä tasolla digitaalisuus nähtiin mahdollisuutena, joka hyödyttää monin tavoin työskentelyä. Taulukosta 10 ilmenee, että kahden kolmasosan mielestä digitalisaatiolla oli positiivinen vaikutus työskentelyyn henkilökohtaisella tasolla.

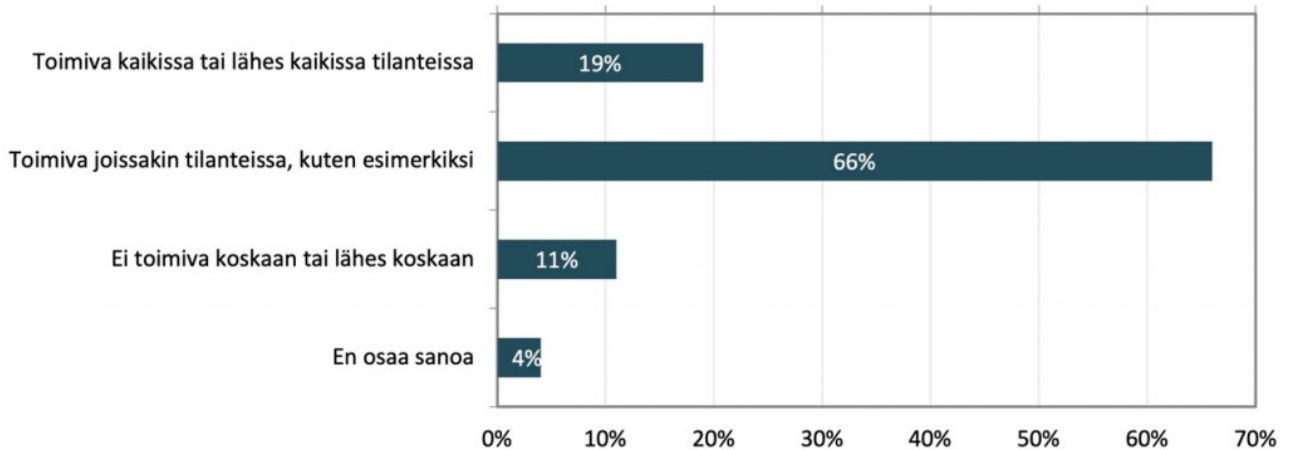
TAULUKKO 10. Digitaaliset laitteet, ohjelmat ja sovellukset ovat helpottaneet opintojani ja/tai työskentelyäni (1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin sama mieltä, n=51).

1	2	3	4	5
4 %	12 %	17 %	46 %	21 %

Digitalisaation mahdollisuuksien tunnustaminen tulee esiin monessa muussakin yhteydessä, mutta merkille pantavaa on, että vastaajat osasivat suhtautua siihen myös

kriittisesti: ”Hyvä renki, mutta huono isäntä. Liian paljon uusia digitaalisia ohjelmia ei ole tarpeen. Tulisi keskittyä niihin, jotka toimivat ja ovat tarkoituksen mukaisia ja keskittyä niiden toiminnan kehittämiseen.”

Myös etäopetus nähtiin mahdollisuutena, vaikka siinä kriittisyys korostui enemmän kuin digitalisaation yleisen tason tarkastelussa (kuvio 3).

KUVIO 3. Vastaajien näkemykset etäopetuksesta.

Vain pieni osa vastaajista oli täysin etäopetusta vastaan, mikä on jossain määrin yllättävää. Musiikki ja tanssi ovat aloja, joissa lähiopetuksen merkitys on perinteisesti hyvin vahva.

Tämänkaltainen tulos viitanee siihen, että korona-aikana etäopetuksen osittain pakon edessä tapahtunut kehitystyö onnistui varsin hyvin, vaikka vastaajien kokemukset siitä vaihtelivat voimakkaasti:

Etäopiskelu on mahtava

uudistus, joka on helpottanut omaa arkea ja jaksamista merkittävästi.

Olen sen kaltainen oppilas joka haluaa kokea opettajan läsnäolon tunnilla, joten monesti opettajan innostus opettamaansa asiaa kohtaan ei valitettavasti välity ruudun toiselta puolelta. Lisäksi etäopetuksessa ajatukset harhailevat monesti muualla kuin itse opetuksessa.

Teemahaastatteluissa esiin tulleet mahdollisuuksia koskevat näkökulmat täydentävät kyselyn tuloksia. Kaikki haastateltavat totesivat, etteivät digitaaliset ratkaisut pysty korvaamaan aitoa kokemusta, mutta ne tarjoavat kuitenkin merkittäviä mahdollisuuksia sen täydentämiseksi.

Kuten edellisessä modaliteetissä tuli esiin, tämä vaatii panostusta infrastruktuuriin. Hyvänä esimerkkinä mahdollisuuksien toteutumisesta ovat virtuaaliurut: välineisiin, ohjelmistoihin ja toimintaympäristöön panostaminen on johtanut siihen, että ne ovat kehityksen kärjessä Suomessa ja niiden käyttö on monipuolista. Virtuaaliurut osoittavat riittävän resurssoinnin tuoman hyödyn varsinkin, kun se tapahtuu yhteistyössä vastuuolettajien kanssa. Lisäksi Ismo Hintsala on pystynyt virtuaaliurkujen kehitystyössä kommunikoimaan suoraan laitevalmistajan kanssa, minkä seurauksena hänen asiantuntijuudestaan on saatu maksimaalinen hyöty.

Kokonaisuudessaan voimisen modaliteetista voidaan todeta, että vastaajien suuri enemmistö oli hyväksynyt digitalisaation keskeisen aseman arkitodellisuudessaan ja näki sen mahdollisuutena. Mahdollisuuksien toteutumisen edellytyksenä on kuitenkin, että digitalisaatiota toteutetaan sisältöjä ja käyttäjäkokemuksia paremmin huomioiden ja alan asiantuntijoita kuunnellen. Vastausten perusteella tämä ei ole ainakaan vielä arkipäivää musiikin ja tanssin koulutuksissa, vaikka myönteisiä poikkeuksia on olemassa.

3.6 Arvot ja tunteet

Jyrkämän modaliteeteista viimeinen eli tunteminen viittaa siihen, kuinka tunteet, arvioinnit ja arvot liittyvät toiminnan tilanteisiin ja asioihin. Noin kolmannes vastaajista oli täysin samaa mieltä tai samaa mieltä siitä, että uusien digitaalisten taitojen opettelu on ahdistavaa. Alle puolet vastaajista oli täysin eri mieltä tai eri mieltä (taulukko 11).

TAULUKKO 11. Koen ahdistusta, jos minun täytyy opetella uusia digitaalisia taitoja (1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin sama mieltä, n = 53).

1	2	3	4	5
19 %	25 %	23 %	19 %	14 %

Vaikka enemmistölle digitalisaatio ei näyttäydä erityisenä uhkana, huomattavan suurella joukolla vastaajista on tunnetasoon liittyviä varauksia sen suhteen.

Tällaisia näkemyksiä tuli selvimmin esille vapaamuotoisissa vastauksissa, joissa korostui myös vahva arvolutaus:

En usko että täysi

digitalisaatio on meidän parhaaksemme. Olen kokenut ja kokeillut erilaisia digitaalisia ilmiöitä ja ne ovat yleensä vain suuresti kuormittaneet tai ahdistaneet minua. (...) Olen nähnyt miten vaatimus kommunikaatiolle kasvaa (...), mutta taito hallita se vain laskee ja heikkenee. Ihmiset väsyvät ja luovuttavat, koska ei vain ole mahdollista pysyä perässä. (...)

Mielenkiintoisia juttuja. Osa hyvinkin toimivia asioita ja innovaatioita, ja toisaalta osa ”pakolla keksittyjä”. Tunnen myös selvästi ahdistusta siitä että on tulossa uusia järjestelmiä käyttöön.

Digitalisaatio voi tuoda jotain hyödyllisiä työkaluja – mutta vain silloin kun ne ovat harkittuja, korkealaatuisia ja loogisia. Mielestäni mitä enemmän on digitalisaatiota, sitä enemmän on vaara kadottaa sitä ihmisyyttä, maanläheisyyttä ja autenttisuutta mitä meillä on aikaisemmin ollut. (...)

Olemme kadottamassa elämän ja ihmisyyden tärkeitä ja terveitä asioita ja kokemuksia – ”helppouden ja nopeuden” kiihkeässä ja paniikkisessa etsinnässä. (...)

Vaikka digitaadoissa oli selkeitä eroja eri toimijoiden välillä, tätä ei nähty erityisenä ongelmana (taulukko 12). Tämä heijastanee sitä, että digitaalisuutta tarkastellaan useimmiten ennen kaikkea henkilökohtaisesta näkökulmasta. Digitalisaatiolla ei näin ollen ole juurikaan yhteisöllistä arvolatausta, vaan sen katsotaan kuuluvan yhteen yksilöllisen osaamisen kanssa.

TAULUKKO 12. Koen, että muiden opiskelijoiden ja/tai kollegojeni huonot digitaaliset taidot haittaavat opintojani ja/tai työtäni (1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin sama mieltä, n = 51).

1	2	3	4	5
35 %	22 %	29 %	12 %	2 %

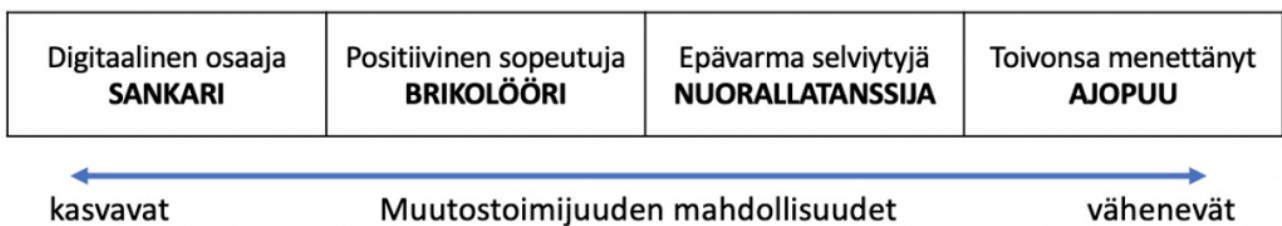
Toisaalta nimenomaan tunteisiin ja arvoihin liittyvien vastausten joukosta löytyi kaikkein voimakkain digitalisaatiokritiikki. Niissä ilmeni, kuinka monessa suhteessa kaikkialle tunkeutuva digitalisaatio koetaan oman arvomaailman vastaiseksi. Samalla oli vahvasti mukana myös tunne hallinnan tunteen menetyksestä.

4 Digiajan sankarit ja ajopuut

Kyselyn vastaukset luovat mutkikkaan kuvan siitä, millaisina vastaajat näkivät oman suhteensa digitalisaatioon. Niissä oli havaittavissa ainakin näennäisiä ristiriitaisuuksissa,

koska modaliteetista riippuen painotukset vaihtelivat yhtäältä positiivisen ja innostuneen ja toisaalta negatiivisen ja turhautuneen välillä. Vastauksissa heijastuvat yksilölliset kokemukset eivät noudattaneet yhtä kaavaa, vaan niiden vaihteluvälit voivat olla hyvinkin suuret eri modaliteeteissa. Tuloksista ei tämän takia ollut mielekästä hakea keskiarvoista toimijaa, joka voisi edustaa koko vastaajajoukkoa.

Sen sijaan vastaajien monimuotoiset kokemukset voidaan tiivistää neljään ideaalityypiin, joissa heijastuvat muutostoimijuuden toteutuminen tai toteutumattomuus sekä ne kokemushorisontit, jotka aineistoista nousevat tyypillisimmin esiin eri modaliteettien yhteen kietoutumisena. Nämä ideaalityypit ovat digitaalinen osaaja, positiivinen sopeutuja, epävarma selviytyjä ja toivonsa menettänyt (kuvio 4). Ideaalityypit eivät koskaan heijasta todellisuutta sellaisenaan eli tässä tapauksessa ne eivät kuvaa todellisia henkilöitä. Ideaalityyppi järjestää ja vangitsee sosiaalisen todellisuuden osia korostamalla todellisuuden oleellisia puolia. [26]

KUVIO 4. Digitalisaatiota koskevan muutostoimijuuden ideaalityypien jana.

Digitaalisella osaajalla on voimakkaan positiivinen asenne teknologiseen kehitykseen. Hän tutustuu säännöllisesti digitalisaation tarjoamiin mahdollisuuksiin, myös muihin kuin niihin, joita hänen työpaikallaan käytetään. Hän on vahvasti motivoitunut ja innostunut niiden hyödyntämisessä ja proaktiivisena toimijana hän tekee itse niitä koskevia kehittämissuunnitelmia. Digitaalinen osaaja on digiajan sankari, joka mielellään nostetaan valokeilaan todistamaan digitalisaation onnistumista.

Positiivinen sopeutuja seuraa digitaalista kehittämistyötä ja tutustuu aktiivisesti niihin sovelluksiin ja ympäristöihin, joita työnantaja hänelle tarjoaa. Claude Lévi-Straussin ajatuksia mukaillen häntä voi luonnehtia käsitteellä ”brikolööri” (bricoleur), luova askartelija: hän ei välttämättä etsi itse uusia ratkaisuja eikä hänellä ole laajaa teknistä osaamista, mutta hän hyväksyy ulkoapäin annetun muutoksen ja pyrkii käyttämään sitä hyväkseen oman toimintansa kehittämisessä. [27]

Epävarma selviytyjä tekee parhaansa oppiakseen uusien laitteiden ja sovellusten käyttöä, mutta hän kokee usein hallinnan tunteen menetystä ja turhautumista. Hän ajattelee, että uusi muutos vaanii jo nurkan takana, vaikka hän on vasta sisäistänyt edellisen vaatimukset. Hän on nuorallatanssija, joka pystyy useimmiten tasapainoilemaan digitaalisen muutoksen paineiden keskellä, mutta välillä ne horjauttelevat häntä voimakkaasti, jolloin hän kokee toimijuuden pakenevan ulottuviltaan.

Toivonsa menettänyt välttelee uuden teknologian käyttöä aina, kun se on mahdollista. Hän on ajopuu, jolle teknologia ilmenee usein uhkana, eikä hän koe juuri minkäänlaista toimijuutta joutuessaan sen kanssa tekemisiin. Hän kokee digitalisaation asiantuntijat ulkopuolisina vallankäyttäjinä, joiden käyttämä kielikin tuntuu oudolta ja vieraalta.

Näitä ideaalityyppejä voi tarkastella jatkumona, jonka toisessa päässä muutostoimijuuden mahdollisuudet ovat suurimmillaan ja toisessa pienimmillään. Digitaalinen osaja toimii aktiivisesti digitaalisen muutoksen puolesta ja myös visioi sen mahdollisuuksia, kun taas toivonsa menettäneen kokemushorisontissa ei toimijuutta ole lähes ollenkaan digitalisaation sisällä. Jälkimmäinen tilanne tarkoittaa sitä, ettei minkään toiminnan modaliteetin kohdalla esiinny aktiivisuutta, vaan suhde muutokseen on kaikilta osin vain reaktiivista. Digiajan sankarin ideaalityypissä taas muutos ennakoidaan ja siihen myös vaikutetaan.

Näiden kahden ääripään välissä muutostoimijuuden aste vaihtelee ja ilmenee monin eri tavoin. Kokonaisuudessaan vastaukset antoivat kuitenkin sellaisen vaikutelman, että toimijuuden toteutuminen on sattumanvaraista, eivätkä vastaajat kokeneet, että he saisivat työssään tai opiskelussaan työkaluja muutostoimijuuteen. Tämä heijastuu turhautumisena myös sellaisilla henkilöillä, jotka suhtautuvat digitalisaatioon myönteisesti.

5 Demokratiaa ja läpinäkyvyyttä

Kyselyä tarkasteltaessa on huomattava, että vaikka vastausprosentti on kohtalaisen korkea, perusjoukon suhteellisen pieni koko ja potentiaalisten vastaajien erilaiset mahdollisuudet ja motivaatiot rajoittavat sitä, kuinka suuressa määrin tulosten voidaan katsoa heijastavan Oamkin musiikin ja tanssin opiskelijoiden ja henkilökunnan muodostamaa kokonaisuutta syksyllä 2021.

On esimerkiksi todennäköistä, että vastaajien joukossa oli suhteellisesti enemmän ensimmäisen ja toisen vuosikurssin opiskelijoita, jotka ovat kaikkein aktiivisimmin mukana lähiopetuksessa. Mitä pidemmälle opinnot etenevät, sitä vähemmän opiskelija seuraa opiskelijasähköpostia, jonka kautta kyselyä koskevat viestit lähetettiin. Lisäksi voidaan olettaa, että sähköisesti toteutettuun kyselyyn vastasi ainakin jossain määrin enemmän innokkaita digikäyttäjiä kuin digitaalisia ratkaisuja vieroksuvia.

Kyselyn voidaan kuitenkin katsoa antavan kohtuullisen luotettavan yleiskuvan musiikin ja tanssin toimijoiden digisuhteen keskeisistä piirteistä. Se antaa myös viitteitä siihen, miten kehitystä tulisi muuttaa, jotta toimijuus voisi paremmin toteutua tulevaisuudessa. Keskeisenä kehittämiskohteenä tämän suhteen ovat, miten mahdollistetaan aito muutostoimijuus, osallistuvuus ja dialoginen digitalisaatio. Myös muut viimeaikaiset tutkimukset koulutusympäristöissä toteavat samaa. [15] [18] [28]

Monissa vastauksissa näkyi huoli hallinnan tunteen heikentymisestä suhteessa omaan työskentelyyn. Tämä liittyy vallankäyttöön, josta digitalisaation laajetessa ja vahvistuessa tulisi puhua enemmän. Muutostoimijuus on mahdollinen vain, jos valtaa jaetaan alaspäin, mikä tarkoittaa digitalisaation asiantuntijavallan purkamista. Digialan asiantuntijan ei tulisi olla vallankäyttäjä vaan palvelija. Asiantuntijoiden tulisi enemmän avata alan terminologiaa koulutustilaisuuksissa. It-alalla onkin valtava pedagoginen vastuu digitalisaation toteuttamisesta, ja tätä vastuuta sen tulisi kantaa. Muilla aloilla työskentelevät ovat usein täysin riippuvaisia siitä, mitä asiantuntijat haluavat tehdä ja mistä he ovat kiinnostuneita, mikä johtaa helposti kokemukseen mielivallasta.

Yhteenvetona todetaan, että digitalisaatiossa tulisi nostaa käyttäjä ja käyttäjän kokemukset keskiöön. Toimijoilla tulisi olla tunne siitä, että he voivat vaikuttaa digitaalisten ympäristöjen rakentamiseen. Olennaisiksi nousevat kokemus osallisuudesta ja tunne oman elämän hallinnasta, joiden toteutuessa käyttäjät voivat aidosti hyödyntää uusien ympäristöjen mahdollisuuksia ja kehittää itseään.

Tämän ja monen muun viimeaikaisen tutkimuksen tulokset antavat viitettä siitä, että digitaalisen muutostoimijuuden vahvistaminen edellyttää aitoa korkeakouludemokratiaa ja päätöksenteon läpinäkyvyyttä. Digitalisaation muutostoimijuus on täysin keskeistä demokratian kannalta. Mikäli se ei toteudu, valta kasautuu harvojen käsiin ja eri alojen osaaminen jää hyödyntämättä, mikä synnyttää turhautumista, epäluuloa ja

muutosvastarintaa. Organisaation kehityksen kannalta tämä on vähiten toivottava tulevaisuuden skenaario.

Petri Hoppu

yliopettaja

Oulun ammattikorkeakoulu, Kulttuurialan yksikkö

This work was supported by the Smart Campus project funded by the Academy of Finland (SA 337620).

Lähteet

[1] Bal, M. 2002. Travelling Concepts in the Humanities: A Rough Guide. Toronto: University of Toronto Press.

[2] Itkonen, J. 2015. Kiihdyttääkö digitalisaatio talouskasvua? Suomen Pankki. Blogi 26.10. Hakupäivä 20.10.2022. <https://www.eurojatalous.fi/fi/blogit/2015-2/kiihdyttaako-digitalisaatio-talouskasvua/>

[3] Jungner, M. 2015. Otetaan digiloikka! Suomi digikehityksen kärkeen. Elinkeinoelämän keskusliitto, Helsinki. Hakupäivä 20.10.2022. https://ek.fi/wp-content/uploads/Otetaan_digiloikka_net.pdf

[4] Harju, E. & Sainio, T. 2018. Kulttuurilaitosten digitaalinen yleisötyö – kooste verkkokyselyn vastauksista. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. Hakupäivä 20.10.2022. https://okm.fi/documents/1410845/3547377/Kulttuurilaitosten_digitaalinen_yleisötyö.pdf/0dbee76-cf88-424f-aec6-25af5ac958b9/Kulttuurilaitosten_digitaalinen_yleisötyö.pdf.pdf

[5] Suoranta, J. & Teräs, M. 2022. "Suomesta joustavan oppimisen mallimaa." Digivisio 2030 -hankkeen ja korkeakoulutuksen digitalisaation kriittinen analyysi. Niin & Näin 29 (4), 30–45. Hakupäivä 6.4.2023. <https://netn.fi/node/8405>

[6] Mertala, P. 2019. (Vasta)kertomuksia koulutuksen digitalisaatiosta. Kasvatus & Aika 13 (3), 26–45. Hakupäivä 6.4.2023. <https://doi.org/10.33350/ka.76593>

- [7] Noël, J.-C. 2019. What Is Digital Power? Etudes de l'Ifri, November 2019. Paris: Ifri. Hakupäivä 5.5.2023. <https://www.ifri.org/en/publications/etudes-de-lifri/what-digital-power>
- [8] Emirbayer, M. & Mische, A. 1998. What is Agency? American Journal of Sociology 103, 962–1023.
- [9] Bandura, A. 2005. Social Cognitive Theory: An Agentic Perspective. Psychology 12 (3), 313–333.
- [10] Silvonen, J. 2015. Toiminta ja suhteet – neljä fragmenttia toimijuudesta. Teoksessa P. A. Kauppila, J. Silvonen & M. Vanhalakka-Ruoho (toim.) Toimijuus, ohjaus ja elämäntulkku. Itä-Suomen yliopisto, 3–16.
- [11] Rebughini, P. 2021. Agency in intersectionality. Towards a method for studying the situatedness of action. Socio 15, 189–205.
- [12] Jyrkämä, J. 2008. Toimijuus, ikääntyminen ja arkielämä – hahmottelua teoreettis-metodologiseksi viitekehyykseksi. Gerontologia 22 (4), 190–203.
- [13] Kaarakainen, M.-T. & Saikkonen, L. 2022. Remark on digital accessibility: educational disparities define digital inclusion from adolescence onwards. Universal Access in the Information Society. Hakupäivä 6.4.2023. <https://doi.org/10.1007/s10209-022-00908-5>
- [14] Reyman, J. 2013. User Data on the Social Web: Authorship, Agency, and Appropriation. College English 75 (5), 513–533.
- [15] Lukoff, K., Lyngs, U., Zade, H., Liao, J., Choi, J., Fan, K., Munson, S. & Hiniker, A. 2021. How the Design of YouTube Influences User Sense of Agency, 1–17. Hakupäivä 6.4.2023. <https://doi.org/10.1145/3411764.3445467>
- [16] Aagaard, T. & Lund, A. 2020. Digital Agency in Higher Education Transforming Teaching and Learning. New York, NY: Routledge.
- [17] Housley, W. 2021. Society in the Digital Age. An Interactionist Perspective. London: Sage.
- [18] Parviainen, J. 2016. Quantified Bodies in the Checking Loop: Analyzing the Choreographies of Biomonitoring and Generating Big Data. Human Technology: An

Interdisciplinary Journal on Humans in ICT Environments 12 (1), 56–73. Hakupäivä 6.4.2023. <http://dx.doi.org/10.17011/ht/urn.201605192620>

[19] Teräs, H., Teräs, M. & Suoranta, J. 2022. The life and times of university teachers in the era of digitalization: A tragedy. Learning, Media and Technology 47, 1–12. Hakupäivä 6.4.2023. <https://doi.org/10.1080/17439884.2022.2048393>

[20] Stebbins, R. A. 2001. Exploratory Research in the Social Sciences. London: Sage. Hakupäivä 6.4.2023. <https://doi.org/10.4135/9781412984249>

[21] Hoppu, P. 2021. Kulttuuri digitalisoituu. Oamk Journal 101/20221. Hakupäivä 6.4.2023. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2021122262936>

[22] Pöysä, J. 2015. Lähiluvun tieto. Näkökulmia kirjoitetun muistelukerronnan tutkimukseen. Helsinki: Suomen Kansantietouden Tutkijan Seura.

[23] Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

[24] Greimas, A. J. 1979. Strukturaalista semantiikkaa. Alkuteos *Sémantique structurale: Recherche et méthode* (1966). Suomentanut ja esipuheen kirjoittanut Eero Tarasti. Helsinki: Gaudeamus.

[25] Oulun ammattikorkeakoulu. HOPEDI – Hybridimallin opetuksen ja digitaalisen osaamisen kehittäminen korkeakouluopetuksessa -hankkeen www-sivut. Hakupäivä 6.4.2023. <https://www.oamk.fi/fi/tutkimus-ja-kehitys/tki-ja-hanketoiminta/hopedi>

[26] Weber, M. 1904. Die "Objektivität" sozialwissenschaftlicher und sozialpolitischer Erkenntnis. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik 19 (1), 22–87. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-50770-8>

[27] Lévi-Strauss, C. 1962. La Pensée sauvage. Paris: Librairie Plon.

[28] Jakoet-Salie, A. & Ramalobe, K. 2023. The digitalization of learning and teaching practices in higher education institutions during the Covid-19 pandemic. Teaching Public Administration 41 (1), 59–71. Hakupäivä 6.4.2023. <https://doi.org/10.1177/01447394221092275>

METATIEDOT

Tyyppi: Raportti

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu

Julkaisunumero: 86/2023

Julkaisuvuosi: 2023

ISBN: 978-951-597-241-5

Tekijätiedot: Hoppu Petri

Oikeudet: [CC BY-SA 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Kieli: suomi

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-597-241-5>

Tiivistelmä: Raportti käsittelee tutkimusta digitalisaation mahdollisuuksien ja uhkien välisestä jännitteestä Oulun ammattikorkeakoulun musiikin ja tanssin toimijoiden kokemusmaailmassa. Tutkimusaineisto koottiin teemahaastattelujen ja kyselyn avulla, ja sen analyysissä käytettiin kriittistä lähilukua ja sisällönanalyysia. Vastaajien kokemukset tiivistyivät neljään ideaalityyppiin, joissa heijastuvat muutostoimijuuden toteutuminen ja kokemushorisontit: digitaalinen osaaja, positiivinen sopeutuja, epävarma selviytyjä ja toivonsa menettänyt. Tulosten perusteella digitalisaatiossa tulisi nostaa keskiöön kokemus osallisuudesta ja tunne elämän hallinnasta. Lisäksi tuloksissa korostuvat tarve muutostoimijuuden vahvistamiseen aidon korkeakouludemokratian ja päätöksenteon läpinäkyvyyden kautta.